SEJ
SPOŁECZEŃSTWO
EDUKACJA
JĘZYK

CC BY

Tom 22/2025, ss. 119-143
ISSN 2353-1266
e-ISSN 2449-7983
DOI: 10.19251/sej/2025.22(10)
www.sej.mazowiecka.edu.pl
Otrzymano: 07.07.2025
Zaakceptowano: 19.11.2025
Opublikowano: 31.12.2025

Iwona Ułamek
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
ORCID: 0009-0009-6720-5784

METODA ZIELONEGO DŁUGOPISU – ALTERNATYWNY SPOSÓB OCENIANIA I WSPIERANIA MOTYWACJI DO UCZENIA SIĘ

THE GREEN PEN METHOD – THE ALTERNATIVE MAY OF ASSESSING AND MOTIVATING IN THE LEARNING PROCESS

Streszczenie
Zagadnienie oceniania uczniów oraz kształtowania ich motywacji do uczenia się stanowi jeden z kluczowych obszarów badań pedagogicznych, szczególnie w świetle wyzwań współczesnej edukacji i praktyki zawodowej nauczycieli. Przedmiotem badań było przedstawienie Metody Zielonego Długopisu ujawniającej się w wypowiedziach nauczycieli klas I-VIII oraz liceum. Kontekst sformułowania celu badań dotyczył definicji i praktyki

stosowania metody przez nauczycieli, pragnących wspomagać rozwój swoich podopiecznych. Główny problem badawczy został ujęty w pytaniu: Czym jest Metoda Zielonego Długopisu i w jaki sposób nauczyciel ocenia i motywuje ucznia w procesie uczenia się? Badania przeprowadzono metodą wywiadu jakościowego, częściowo ustrukturyzowanego. Do badania posłużył kwestionariusz wywiadu. Wykorzystano podejście jakościowe analizy wypowiedzi nauczycieli. Wyniki badań pozwoliły na opis Metody Zielonego Długopisu, ukazując sposób stosowania jej w szkole, oceniania prac pisemnych uczniów, reakcję uczniów na informację zwrotną. Badania pokazały, że nauczyciele wykorzystujący tę metodę dążą nie tylko do podniesienia wyników swoich uczniów, ale skupiają się również na procesie i ewaluacji nauczania – podchodząc do ucznia krytycznie, refleksyjnie i indywidualnie.

Słowa klucze: nauczyciel, motywacja, wsparcie, ocenianie, proces uczenia się.

Abstract
The issue of students assessment and their motivation development in the learning process constututes a central domain of pedagogical research, especially in the context of the challenges of modern education and the proffesional practice of teachers. The subject of the study incluted the description of The Green Pen Method presented in the statements of teachers who work in primary school and lyceum. The context for the formulation of the purpose of the research is related with the definition and practice of the method used by teachers who want to suport their students' development. The main research problem was framed by the question: What is The Green Pen Method and how does the teacher evaluate and motivate his student in the learning process?. The research used an individual semi-structured interview with the interview questionnaire and analysis of teachers' statement as a qualitative approach. The research results allowed to create the description of The Green Pen Method. The results presented the styles of using the method at school for evaluation of students' writing tasks and students reaction to the feedback. The research shows that teachers using the method are critical, reflective and individual in approach to student.

Keywords: teacher, motivation, supporting, assessment, learning proces.

Wprowadzenie

Problematyka oceniania uczniów oraz wspierania ich motywacji do nauki stanowi istotny obszar refleksji pedagogicznej, szczególnie w kontekście współczesnych wyzwań edukacyjnych oraz codziennej praktyki nauczycielskiej. W dzisiejszej szkole coraz większe znaczenie przypisuje się nie tylko poziomowi i jakości nauczania, lecz również relacyjnym aspektom procesu edukacyjnego, wdrażaniu innowacyjnych roz-

wiązań dydaktycznych oraz wykorzystaniu efektywnych metod, technik i narzędzi w pracy, sprzyjających aktywnemu i angażującemu uczeniu się. W tym kontekście kompetencje zawodowe nauczyciela przejawiają się we wspieraniu ucznia w jego rozwoju poznawczym, emocjonalnym i społecznym, jak również w kształtowaniu u niego gotowości do podejmowania aktywności edukacyjnych, samorozwoju oraz współodpowiedzialności za przebieg procesu kształcenia.

Celem niniejszego artykułu jest analiza i charakterystyka praktycznego zastosowania Metody Zielonego Długopisu w opinii wykorzystujących ją nauczycieli w codziennej praktyce edukacyjnej. Metoda ta, oparta na konstruktywnej informacji zwrotnej, umożliwia ocenę pracy ucznia poprzez wskazywanie poprawnych elementów, docenienie włożonego wysiłku oraz jednoczesne sygnalizowanie obszarów wymagających korekty lub dalszej pracy. W ten sposób nauczyciele wspierają uczniów w ich indywidualnych ścieżkach edukacyjnych, wzmacniając zarówno wewnętrzną, jak i zewnętrzną motywację do nauki. Szczególne znaczenie przypisuje się kształtowaniu środowiska uczenia się poprzez wspólne budowanie „drogi" do osiągnięcia sukcesu edukacyjnego.

1. Przegląd wybranych teorii uczenia się

Uczenie się to proces, w którego toku na podstawie poznania, doświadczenia oraz ćwiczenia powstają nowe formy działania, zachowania się , postaw lub ulegają zmianom formy już nabyte (Okoń 2001, 416). W różnych koncepcjach teoretycznych mechanizmów uczenia się badacze koncentrują szczególną uwagę na związkach pomiędzy bodźcami i reakcjami.

Albert Bandura dowodzi, że człowiek uczy się przez obserwację oraz nabywa nowe kompetencje poprzez modelowanie własnych działań. To proces kognitywny w kontekście społecznym. W założeniach teorii społecznego uczenia się kluczowymi procesami są: modelowanie i jego rodzaje, wzmocnienia oraz oczekiwane cele motywujące do działania. Szczególną rolę przypisuje także się procesom symbolicznym, zastępczemu uczeniu się oraz procesom samoregulacji jednostki. Kluczowe znaczenie ma tu wprowadzony przez autora model determinizmu wzajemnego, zgodnie z którym proces uczenia się kształtowany jest przez dynamiczną interakcję trzech komponentów: cech jednostki (obejmujących m.in. sposób myślenia, emocjonalność i wcześniejsze doświadczania), jej środowiska oraz zachowania. Uczenie się nie jest więc wyłącznie wynikiem bezpośredniego doświadczenia, ale także efektem obserwacji zachowań innych osób oraz konsekwencji, jakie one wywołują. Zgodnie z wynikami eksperymentów Bandury, najsilniejszym bodźcem sprzyjającym internalizacji określonego zachowania są obserwowanie lub doświadczanie jego rezultatu. Wzmocnienia pozytywne prowadzą do zwiększenia częstotliwości występowania danego działania,

natomiast kary i negatywne sankcje wpływają na jego organiczenie lub eliminację. Tym samym proces wzmacniania społecznego oraz proces modelowania stanowią kluczowe determinanty uczenia się jednostki w interakcji z otoczeniem (Bandura, 2020).

W humanistycznym podejściu do nauki (odwołuję się do założeń Johna Deweya, Jana Jakuba Rousseau, pedagogiki Marii Montessori i in.) nie występuje system nagród i kar. W zamian nacisk jest położony na motywację wewnętrzną: poznawczą, emocjonalną, społeczną. Badacze humanistyczni skłaniają nauczyciela do całkowitej rezygnacji z ocen i sprawdzania poziomu umiejętności dzieci egzaminami, proponują natomiast monitorowanie osiągnięć w sposób zindywidualizowany i jakościowy. Humaniści propagują uczniowskie samooceny i działania typu samoewaluacyjnego zamiast typowej oceny nauczycielskiej. Centralne miejsce w tej teorii przekazuje się uczniowi. Pajdocentryczne pryncypia dotyczą różnych aspektów procesu uczenia się, m.in.: wolności i swobodzie rozwoju uczniów; wspierania spontaniczności i zainteresowań; dostosowania treści uczenia do potrzeb uczniów; wspierania praktycznych rozwiązań; indywidualizacji nauczania realizowanej w zróżnicowanym środowisku; akcentowania dziedzin artystycznych i aktywności twórczych (Klus-Stańska 2018, 116-118).

Kolejna, konstruktywistyczna teoria uczenia się, kwestionuje behawiorystyczną wizję człowieka jako biernego odbiorcy bodźców płynących z zewnątrz. Według jej zwolenników człowiek w umyśle nie odzwierciedla poznawanej rzeczywistości, nie modeluje jej, ale konstruuje jej obraz. Konstruktywiści uważają, że człowiek aktywnie interpretuje świat, tworząc struktury poznawcze w postaci umysłowych reprezentacji świata. Reprezentacje te stanowią rekonstrukcje danych na podstawie jej dotychczasowych zasobów i doświadczeń, które gromadzi. W ujęciu teorii konstruktów osobistych Georga Kelly'ego wiedza ma naturę bardzo osobistą, jednostkową, niepowtarzalną. Zasadniczą rolę w procesie uczenia się odgrywa tu osobowość. Z kolei w radykalnym konstruktywizmie Ernsta von Glasersfelda wiedza może być skuteczna, ale nie można jej określić jako prawdziwej. Twórca tej teorii uważa, że wiedza jest zakorzeniona w subiektywnych doświadczeniach jednostki i dla każdej jej wersji można znaleźć alternatywne rozwiązanie. Ponadindywidualny mechanizm nadawania znaczeń eksponuje się w konstruktywizmie społecznym, w którym wiedza nie jest izolowana, ale współtworzona w procesach negocjowania znaczeń w integracjach społecznych (Klus-Stańska 2018, 131-139).

W świetle założeń teorii konstruktywistycznej rola nauczyciela koncentruje się na wspieraniu indywidualnych kompetencji uczniów oraz uwzględnieniu ich subiektywnych strategii poznawczych. Nauczyciel pełni funkcję moderatora procesu uczenia się, tworząc warunki sprzyjające samodzielnym, inicjowanym przez uczniów aktywnościom intelektualnym. Zgodnie z tym podejściem, akceptuje on możliwość popełnienia błędów, traktując je jako nieodzowny element procesu konstruowania wiedzy,

Jednocześnie respektuje autonomię ucznia, jego opinie oraz system wartości, zachęcając do formułowania pytań i hipotez, co stanowi istotny czynnik stymulujący motywację wewnętrzną oraz rozwój refleksyjnego myślenia.

W ostatnich latach popularność zyskuje neurodydaktyka oparta na badaniach neurobiologicznych i neuropsychologicznych, odnoszących się do organizowania warunków procesu uczenia się. Na podstawie tych badań Marzena Żylińska formułuje wyrażenie „nauczanie przyjazne mózgowi", które bazuje na ciekawości poznawczej uczniów, wykorzystując silne strony funkcjonowania ludzkiego mózgu. Równie istotnym elementem jest zapewnienie w toku nauki bezpiecznej i przyjaznej atmosfery. Jak wskazuje Żylińska, „sposób przekazywania wiedzy i komunikowania się uruchamia w mózgu cały łańcuch reakcji inicjujących proces uczenia się. Istotną rolę odgrywa tu łączenie wiedzy kognitywnej z pozytywnymi emocjami. Badacze zajmujący się neuronami lustrzanymi podkreślają, że nasz mózg jest nastawiony na dobre relacje społeczne i w takich warunkach najefektywniej pracuje"(Żylińska 2015, 6).

Przedstawione powyżej wybrane ujęcia teoretyczne znajdują swoje odzwierciedlenie w praktyce stosowania Metody Zielonego Długopisu, którą można interpretować jako narzędzie wspierające modyfikację zachowań ucznia w procesie uczenia się poprzez pozytywne wzmocnienia. Choć istotą metody jest udzielanie informacji zwrotnej w formie pisemnej oceny pracy ucznia, jej skuteczność opiera się na relacyjnym charakterze interakcji między nauczycielem a uczniem. W kontekście społeczno-kulturowym uczenia się, metoda ta wpisuje się w model edukacji opartej na współpracy – zarówno w aspekcie interakcji nauczyciel-uczeń, jak i poprzez promowanie oceny koleżeńskiej. Tworzy tym samym środowisko sprzyjające wymianie wiedzy, wzajemnemu wsparciu oraz indywidualizacji procesu dydaktycznego poprzez eksponowanie mocnych stron uczniów (i dostrzeganie ich realnych osiągnięć).

Odnosząc się do humanistycznych i konstruktywistycznych teorii uczenia się można wskazać, że Metoda Zielonego Długopisu wzmacnia obraz nauczyciela jako uważnego partnera i refleksyjnego towarzysza procesu edukacyjnego – osoby, która nie tylko wspiera ucznia w trudnościach, ale przede wszystkim umożliwia mu samodzielne eksplorowanie rzeczywistości edukacyjnej. W tym ujęciu uczeń staje się aktywnym konstruktorem wiedzy, czerpiącym z własnych doświadczeń, obserwacji oraz interakcji społecznych.

2. Ocena jako czynnik motywujący i wspierający pracę ucznia

Ocena jest immanentnym elementem procesu uczenia się. Powinna służyć regulowaniu pracy ucznia i wspierać go w jego rozwoju, ale także służyć nauczycielowi – pomagając mu w planowaniu i organizacji pracy (Stróżyński 2010). Ustawa o systemie oświaty (Dz.U.2024 poz.750, art. 44b) zawiera zapis dotyczący oceniania osiągnięć

edukacyjnych i zachowania ucznia, które odbywa się w ramach oceniania wewnątrzszkolnego. Ocenianie to polega na rozpoznawaniu przez nauczyciela poziomu i postępów w opanowaniu przez uczniów umiejętności i wiedzy w stosunku do wymagań określonych w podstawie programowej i realizowanym programie nauczania. Uszczegółowienie oceniania bieżącego można odnaleźć w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej określającym warunki i sposób klasyfikowania i promowania uczniów. W treści paragrafu 12 rozporządzenia podkreśla się znaczenie stałej obserwacji osiągnięć i realizacji zadań uczniów, oddziałującej na usprawnianie całego procesu uczenia się. (Dz. U. 2017 poz. 1534). Istotne jest stosowanie spójnej komunikacji pomiędzy nauczycielem a uczniem, które może przybrać formę konstruktywnego dialogu. Ważne jest wykorzystanie do tego informacji zwrotnej (Dz.U.2017 poz. 1611). Od tego, czy ocenianie przyjmie formę motywowania czy blokowania kolejnych edukacyjnych aktywności może zależeć zarówno nastawienie ucznia, jak i formułowanie tej oceny przez nauczyciela.

Profesor Małgorzata Żytko podkreśla, że zjawisko oceniania towarzyszy nam w różnych sytuacjach i dziedzinach życia społecznego, ale to szkoła jest jednak tą instytucją, którą bez oceniania trudno sobie wyobrazić (Żytko 2015, 2). Zauważa, że w szkole nauczyciele nieustannie dokonują oceniania i porównywania uczniów, zarówno w nauce, jak i w rozwoju społecznym i emocjonalnym. Efektywność oceniania zależy jednak od jasnego określenia kryteriów sukcesu, które muszą być spójne, precyzyjne i transparentne dla wszystkich uczestników procesu edukacyjnego. Ocenianie staje się zatem integralnym i nieodzownym elementem funkcjonowania szkoły.

Z drugiej strony, jak zauważa M. Żytko, tradycyjny system oceniania, oparty na przypisywaniu uczniom ocen sumarycznych, może prowadzić do ich etykietowania i utrwalenia w hierarchii klasowej. W takiej praktyce ocena nie zawsze odzwierciedla rzeczywiste kompetencje poznawcze uczniów, lecz raczej „stanowi (...) ocenę stopnia przystosowania do szkolnej dyscypliny i obowiązujących zasad" (Żytko 2015, 2-3). W konsekwencji miejsce ucznia w strukturze klasowej może stać się czynnikiem sprzyjającym bądź ograniczającym jego dalszy rozwój edukacyjny.

W odpowiedzi na wyzwania związane z ocenianiem pojawiają się alternatywne metody, takie jak Metoda Zielonego Długopisu, która stanowi przykład podejścia zorientowanego na proces i rozwój ucznia. Metoda integruje również założenia oceniania kształtującego – skupionego na formułowaniu informacji zwrotnej i wspieraniu osiągania zamierzonych celów edukacyjnych (Sterna, 2024) wraz z mechanizmami motywującymi uczniów do kontynuowania dalszego postępu edukacyjnego i zaangażowania w procesie uczenia się.

3. Rola nauczyciela w budowaniu motywacji do uczenia się

Chęć zaangażowania się ucznia w poszczególne działania dydaktyczne i wychowawcze może być wzmacniana przez nauczyciela: jego postawę wobec wychowanków, zaangażowanie i autentyczność w procesie przekazywania wiedzy, stosowanie aktywizujących metod i technik na lekcjach, gotowość do towarzyszenia uczniowi w jego rozwoju (Cywińska 2012, 156-163). Równie ważne jest „podsycenie" zapału do poznawania rzeczy nowych, do twórczego myślenia, krytycznego podejmowania decyzji i samodzielnego rozwiązywania sytuacji problemowych (Stasiła-Sieradzka 2014, 309-310). Postawa nauczyciela oraz wewnętrzne nastawienie ucznia do szkoły mają szczególne znaczenie, ponieważ jak zauważa Ewa Filipiak, „pozbawienie dziecka w toku nauki szkolnej naturalnej ciekawości i brak stymulacji w organizowanym procesie nauczania–uczenia się hamują, opóźniają i deprecjonują rozwój" (Filipiak 2012, 93). W wyniku różnych działań nauczyciele powinni wzmacniać uczniowską motywację do nauki – czyli chęć zdobywania wiedzy. Jest to reakcja poznawcza ucznia do nadawania znaczeń wiadomościom i odkrywania sensu uczenia się („po co, dlaczego to robię?").

Temat nauczycielskiego oceniania i pozytywnego motywowania do nauki powinien skupić na sobie szczególną uwagę wszystkich pedagogów, rodziców i naukowych badaczy, ponieważ, jak podają wyniki raportu UNICEF pt. „Prawa dziecka w Polsce 2024" – 7 na 10 dzieci wskazuje na stres związany ze szkołą jako najpoważniejszy problem, a tymczasem tylko 9% nauczycieli uznaje go za kluczowy. Ponadto uczniowie do szkoły chodzą niechętnie (aż 43% negatywnych wskazań respondentów, jedynie 25% pozytywnych odpowiedzi badanych). Wyniki analiz raportu jednoznacznie wskazują, że niechęć wobec szkoły i stres z nią związany wiąże się z nadmiarem obowiązków szkolnych, presją na wyniki, negatywnym ocenianiem i brakiem czasu na odpoczynek. Czynniki te są kluczowymi przyczynami odczuwania nieszczęścia wśród uczniów. Dotyczą nie tylko mechanizmów systemu szkolnego, ale również działań i postaw nauczycielskich wobec uczniów. Ewa Jarosz uważa, że konieczna jest m.in. reforma systemu oceniania i motywowania uczniów, aby zwiększyć nacisk na ocenianie przez nauczycieli procesu nauki i postępów, a nie tylko koncentrować się na jego końcowym wyniku (UNICEF 2024, 88). Modernizacja polskiej szkoły i promowanie modelu nauczyciela wspierającego może dokonywać się już poprzez konstruowanie przez nauczycieli różnorodnych pedagogicznych innowacji, które wprowadzają nowe metody, służące poprawie jakości edukacji.

4. Charakterystyka Metody Zielonego Długopisu

Jedną z takich nauczycielskich innowacji, jest tzw. Metoda Zielonego Długopisu. Samo sformułowanie „Metoda Zielonego Długopisu" może budzić poważne wątpliwości terminologiczne, ponieważ odnosi się do stosowania długopisu jako środka dydaktycznego, narzędzia pracy nauczyciela. W odniesieniu do edukacji należałoby mówić o ocenie opisowej – jednak w założeniach tej strategii kolor długopisu do oceniania prac nie ma znaczenia. W swoim artykule stosuję jednak wyrażenie Metoda Zielonego Długopisu, ponieważ pojawia się ono w praktyce edukacyjnej (czasem nosi nazwę metody zielonego ołówka). Dowodem tego są informacje o metodzie na internetowych stronach szkół i przedszkoli (np.: Budząca się szkoła, Zespół Szkół im. J. Verne'a na portalu Facebook czy internetowa strona Prywatne przedszkole anglojęzyczne i żłobek we Wrocławiu), w nauczycielskich blogach, artykułach popularnonaukowych i grupach na portalach społecznościowych (np.: MamaDu 2019; BabyBoom 2020; Nauczycielka z pasją 2021; Strefa Edukacji, 2024).

Zgodnie z definicją zawartą w Nowym Słowniku Pedagogicznym autorstwa Wincentego Okonia, metoda stanowi zorganizowany i zaplanowany system postępowania, obejmujący celowy dobór oraz układ działań, chakarteryzujący się możliwością wielokrotnego zastosowania. W odniesieniu do nauczania to wypróbowany, systematycznie stosowany i świadomy sposób pracy nauczyciela z uczniami, umożliwiający osiąganie celów kształcenia, zmierzający do spowodowania założonych zmian w osobowościach uczniów (Okoń 2001, 230-231). Przytoczone cechy metody można w pełni odnieść do praktyki edukacyjnej nauczycieli stosujących Metodę Zielonego Długopisu. Wykorzystują oni zielony długopis jako narzędzie oceny bieżącej, systematycznej, zgodnie z jednolitą techniką wyróżniania poprawnych odpowiedzi i uczniowskich rozwiązań. Praktyka wykorzystania tej metody jest stosowana w sposób zaplanowany i świadomy, co podkreśla jej metodologiczny charakter. Tego rodzaju działanie nie tylko wspiera realizację celów kształcenia, lecz także pełni istotną funkcję w procesie kształtowania motywacji i samoregulacji uczniów. W efekcie uczniowie podejmują działania edukacyjne z większym zaangażowaniem, co bezpośrednio przekłada się na jakość osiagnieć edukacyjnych.

Sformułowanie "Metoda Zielonego Długopisu" pojawia się w internetowych podkastach metodycznych adresowanych do rodziców i nauczycieli, prowadzonych przez Marzenę Żylińską. Autorka postuluje budowanie wiedzy i umiejętności ucznia w oparciu o zasoby, a nie deficyty. W jej ujęciu konieczna jest krytyczna refleksja nad różnicami pomiędzy tzw. kulturą błędu a kulturą wspierania rozwoju, obecnymi w systemie edukacji w Polsce. Żylińska akcentuje potrzebę redefinicji autorytetu nauczyciela – nie jako opartego na strachu i presji, lecz na pozytywnym wzmocnieniu i ukierunkowaniu procesu kształcenia, sprzyjającemu osobistemu rozwojowi ucznia (Żylińska 2020, 2023).

W polskiej literaturze naukowej zagadnienie Metody Zielonego Długopisu pozostaje niezbadane – brakuje zarówno opracowań teoretycznych, jak i badan empirycznych. Nieliczne odniesienia do omawianej metody można znaleźć w publikacjach zagranicznych, gdzie bywa ona opisywana jako: technika podkreślania kluczowych informacji oraz narzędzie oceniania rówieśniczego (Parrish i Shaikh 2023, 40); sposób zaznaczania tego, co dziecko wykonało poprawnie (Kirilina i Kirilin 2024, 29); do informacji zwrotnej dla ucznia (Richards i Richardson, 2019).

Pomimo braku naukowych badań omawiana metoda znajduje zastosowanie w praktyce pedagogicznej wielu nauczycieli w Polsce. Metoda Zielonego Długopisu zyskała popularność w związku z wprowadzeniem oceniania kształtującego w edukacji wczesnoszkolnej. W ramach jednej z technik tego podejścia – tzw. "świateł" służących (samo)ocenie – symbol zielonego koloru miał wskazywać na osiągnięcie celu wyznaczonego na daną jednostkę lekcyjną (Sterna 2014, 125). Wykorzystanie zielonego długopisu w procesie oceniania pisemnych prac uczniów nie ogranicza się jedynie do zmiany narzędzia (koloru), lecz stanowi element szerszej transformacji podejścia do dydaktyki.

5. Metodologia badań własnych

Dotychczasowe badania dotyczące zagadnienia Metody Zielonego Długopisu są niewystarczające, co skłoniło mnie do pogłębionych eksploracji w tym zakresie. Przedmiotem badań uczyniłam opis i sposób wykorzystania przez nauczycieli Metody Zielonego Długopisu do oceniania, motywowania i wspierania ucznia w procesie uczenia się. Przy formułowaniu problematyki równie ważny jest cel badań, określający wyznaczony przez badacza zakres rzeczywistości oraz badaną zbiorowość (Nowak 2007, 45), „poznanie umożliwiające działanie skuteczne" (Pilch, Bauman, 2001, 35). Sugerując się tymi założeniami postawiłam przed sobą cel praktyczny: scharakteryzowanie Metody Zielonego Długopisu jako sposobu oceniania i motywowania uczniów przez nauczycieli.

Po sformułowaniu przedmiotu i celu badań postanowiłam wnikliwie zapoznać się zagadnieniem stosowanej metody. W tym celu niezbędne było ustalenie problemów badawczych. Są to swoiste pytania o naturę i cechy badanego zjawiska, o istotę związków, relacji i zależności (Nachmias 2001, 67). Główny problem badawczy ujęłam w postaci pytania: Czym jest Metoda Zielonego Długopisu i w jaki sposób nauczyciel ocenia i motywuje ucznia w procesie uczenia się?

Następnie sformułowałam problemy szczegółowe, aby bardziej wnikliwie i dokładnie zapoznać się z zagadnieniem wykorzystywanej przez nauczycieli Metody Zielonego Długopisu. Oto one:

- Czym jest Metoda Zielonego Długopisu w opinii stosujących ją nauczycieli?
- W jaki sposób nauczyciele oceniają ucznia stosując Metodę Zielonego Długopisu?

- Jak uczniowie reagują na ocenę pracy wykorzystującą Metodę Zielonego Długopisu na podstawie doświadczeń badanych nauczycieli?
- Czy Metoda Zielonego Długopisu oddziałuje na proces uczenia się i motywację do nauki z perspektywy praktyki stosowania metody przez nauczycieli?
- Jakie są zalety i trudności w stosowaniu Metody Zielonego Długopisu w opinii nauczycieli?

W niniejszej pracy rezygnuję z formułowania hipotez badawczych, ze względu na jakościowy charakter eksploracji empirycznych.

Realizowaną w pracy strategię badawczą opieram na paradygmatach konstruktywistyczno-interpretatywnych oraz na neurodydaktyce.

Paradygmaty konstruktywno-interpretatywne odwołują się do idei wychowania naturalnego i odejścia od ujednolicającej presji edukacji. To grupa paradygmatów, które są bliskie wizji nauczyciela jako refleksyjnego praktyka i towarzysza ucznia, mającego na uwadze założenia pajdocentryczne. Nauczyciel w tym modelu wspiera spontaniczną aktywność i zainteresowania swoich uczniów, wybiera treści kształcenia wiążące się z życiem i bieżącymi potrzebami, kładzie nacisk na motywację wewnętrzną:

- poznawczą – poprzez zaciekawienie, działanie oparte aktywizacji uczniów;
- emocjonalną – dającą poczucie radości, dumy, satysfakcji z twórczego działania;
- społeczną – wynikającą z interakcji społecznych, nadającą chęć do współpracy (Klus-Stańska, 2018, 113).

Paradygmat konstruktywistyczno-interpretatywny koncentruje się na jednostce, jej subiektywnych przeżyciach, a nie na obiektywnych obserwacjach badanej rzeczywistości. W kontekście edukacji pozwala na pogłębione rozumienie procesów uczenia się na podstawie unikalnych aspektów doświadczeń, w tym przypadku – nauczycieli wykorzystujących Metodę Zielonego Długopisu. W tak postrzeganej strategii badań można wyróżnić dwa paradygmaty szczegółowe: paradygmat humanistyczny, koncentrujący się na indywidualności człowieka z jego światem emocji oraz twórczych przeżyć w jego bliskich interpersonalnych relacjach; oraz paradygmat konstruktywistyczny, skupiający uwagę na procesach aktywnego tworzenia wiedzy. Zadaniem edukacji w paradygmatach interpretatywno-konstruktywistycznych nie jest kierowanie uczniem, ale – jak podkreśla D. Klus-Stańska, „pobudzanie jego aktywności i dostarczanie sprzyjających warunków do samodzielnej pracy. Nacisk położony jest na uczenie się a nie na nauczanie, a do uczniów należy wiele decyzji o celach, treści i przebiegu" (Klus-Stańska 2018, 116). W umiarkowanej wersji tego paradygmatu uczniowie z reguły otrzymują treści do nauki i zadania do wykonania, ale mają znaczny wpływ na to w jaki sposób je wykonają, kiedy i gdzie, z kim i z pomocą jakich środków. Z kolei w radykalnych odmianach uczeń może podejmować dodatkowe decyzje: czego i po co będzie się uczył.

Drugim paradygmatem, na podstawie którego opieram swoją strategię badawczą jest neurodydaktyka. Jest paradygmatem skoncentrowanym na uczeniu się, a informacje o przebiegu tego procesu pochodzą z podejmowanych w ostatnich dziesięcioleciach badaniach nad mózgiem i neuronalnymi uwarunkowaniami uczenia się. Na ich podstawie – jak zauważa D. Klus-Stańska, do refleksji nad edukacją napłynęły nowe dane, argumentujące na rzecz odejścia od powszechnie stosowanych strategii tradycyjnego nauczania. Dane te skłaniają do podjęcia działań na rzecz stworzenia i upowszechniania nowego modelu nauczania opartego na założeniach związanych z teorią umysłu, tematem motywacji, uwagi i uczenia się.

Chociaż D. Klus-Stańska klasyfikuje neurodydaktykę do grupy paradygmatów obiektywistycznych, może przybierać ona cechy konstruktywistyczne. W odniesieniu do prowadzonych przeze mnie badań, bliższa jest mi ta druga odmiana. Z jednej strony celem odwołania się do neuronauk jest zwiększenie skuteczności nauczania poprzez ukazanie Metody Zielonego Długopisu jako sposobu motywacji uczniów do nauki, wzmocnieniu ich rozwoju i odpowiedzialności za (samo)kształcenie, podnoszenia wyników szkolnych. W odniesieniu do wzorców konstruktywistycznych moim celem jest zrozumienie stosowania Metody Zielonego Długopisu w procesie uczenia się, a także skierowanie uwagi na opinie uczniów i nauczycieli w stosunku do wykorzystywanej metody. W neurodydaktyce przyjmuje się założenie, że „skoro mózg zachowuje się w określony sposób i reaguje tak a nie inaczej na różnorodne sytuacje i czynniki, które napotyka, dla osiągania dobrych wyników uczenia się należy zapewnić warunki odpowiadające jego specyfice" (Klus-Stańska 2018, 94). W tym sensie mózg „podpowiada" dydaktykowi, czego potrzebuje uczeń, aby mógł jak najwięcej nauczyć się przy relatywnie jak najmniejszych nakładach, stratach i niewykorzystanych możliwościach. Chodzi zatem o zrozumienie bodźców wewnętrznych i zewnętrznych, które mogą wpłynąć na poprawę, skuteczność i efektywność uczenia się. Równie ważny jest kontekst doświadczenia tychże bodźców oraz warunki podejmowania aktywności, które wywołują określoną reakcję neuronalną. W mojej pracy tym bodźcem i uwarunkowaniem dalszego kształcenia jest Metoda Zielonego Długopisu, która stanowi alternatywny sposób oceniania i wspierania motywacji do uczenia się.

Badania dotyczące Metody Zielonego Długopisu przeprowadziłam metodą wywiadu jakościowego częściowo ustrukturyzowanego. Ta metoda zakłada specyficzną interakcję pomiędzy badaczem a respondentami, w której osoba prowadząca wywiad przygotowuje ogólną strukturę rozmowy oraz zestaw pytań formułowanych w określony sposób i zadawanych w ustalonej kolejności (Babbie, 2024, 327). W celu pogłębienia uzyskanych danych wykorzystałam autorski kwestionariusz wywiadu, który zawierał krótką metryczkę oraz pięć pytań badawczych. Kwestionariusz pełnił również funkcję narzędzia pomocniczego do notowania kluczowych wypowiedzi respondentów – swoistego „notatnika" najistotniejszych informacji pozyskanych podczas rozmów. Warto

podkreślić, że osoby biorące udział w badaniu wykazywały wysoki poziom wiedzy i kompetencji w zakresie omawianej problematyki, co znacząco wpłynęło na płynność i naturalność prowadzonych wywiadu. Taki sposób przeprowadzenia badania pozwolił mi dotrzeć do cennych treści merytorycznych.

Po zakończeniu wywiadów przystąpiłam do analizy treści, polegającej na uporządkowaniu i interpretacji zgromadzonych informacji w odniesieniu do sformułowanej problematyki i celu badawczego. Analiza dotyczyła zarejestrowanych przeze mnie przekazów ustnych respondentów, które dosłownie transkrybowałam w formularzach wywiadu.

Pierwszym etapem analizy danych było tzw. kodowanie. Jest to procedura przyporządkowania poszczególnym fragmentom wypowiedzi określonych kategorii. Wyszukiwałam powtarzające się treści i łączyłam je w kategorie, szukając między nimi zależności. Zastosowałam kodowanie rzeczowe stosowane w badaniach jakościowych, wynikające z zawartości treści prowadzonych rozmów (pytania badawcze: 1, 2, 5) jak również z omawianej przeze mnie literatury i raportów związanych z ocenianiem, motywowaniem i uczeniem się (pytanie badawcze: 3, 4). Kodowanie odniosłam zarówno do poszczególnych zdań i sformułowań w wypowiedziach badanych, jak i do dłuższych opisów stanowiących jednostki kontekstowe kodów. Procedurę i przykładowe wyjaśnienie poszczególnych kodów zamieściłam w tabeli 1. Dla większej przejrzystości zawarłam w niej również informację o liczbie podobnych wypowiedzi – i choć różniły się one nieco pod względem formy, ich sens i kontekst były zbieżne.

Tabela 1. Procedura kodowania materiału badawczego

Pytanie problemowe	**Kategoria kodowa**	**Przykładowe wyjaśnienie zakodowanego materiału**
1. Czym jest Metoda Zielonego Długopisu w opinii stosujących ją nauczycieli?	O1, O2, O3, O4, 05, O6, O7.	O1 – „Stanowi uszczegółowienie, dowód oceny kształtującej ucznia" (5 podobnych wypowiedzi); O2 – Jest sposobem informowania uczniów o ich postępach edukacyjnych" (13[1]). O3 – „Podkreślanie mocnych stron pracy ucznia"(26); O4 – „Motywowaniem, wartościowaniem, wspieraniem. Innymi słowy – to stała obserwacja postępów. Może stanowić ocenę lub nagrodę dla uwagi, wysiłku pracy" (7). O5 – „Metoda ta jest drogą do zrozumienia sensu uczenia się" (4). O6 – „Zielony długopis pokazuje przede wszystkim wiedzę i umiejętności ucznia, ale także wskazuje element, nad którym uczeń (i nauczyciel) musi popracować, co wymaga korekty z jego strony, Zielony otwiera drzwi do dalszego rozwoju" (13). O7 – „W przeciwieństwie do tej metody, czerwony długopis hamował dalszy rozwój ucznia, ukazywał jego pomyłki i błędy"(5).

Pytanie problemowe	Kategoria kodowa	Przykładowe wyjaśnienie zakodowanego materiału
2. W jaki sposób nauczyciele oceniają ucznia stosując Metodę Zielonego Długopisu?	D1, D2, D3, D4, D5, D6, D7, D8.	D1 – „Metodę stosuję sprawdzając pracę pisemne i wystawiając ocenę kształtującą. Podkreślam lub oznaczam na zielono prawidłowo wykonane zadanie, pisząc informację zwrotną również używam zielonego długopisu" (20). D2 – „Ocena łączona z tą metodą jest pokazana w naszych zeszytach Montessori. Zielonym długopisem podkreślamy każdą prawidłowo wykonaną aktywność dziecka. Często dorysowuję zielonym serduszkiem, żeby pokazać mu, że stale i na bieżąco obserwuję jego postępy. Wspieram go, gdy sobie z czymś nie radzi" (2). D3 – „Oceniając ucznia na bieżąco, zaznaczam poprawnie wykonane zadania w ćwiczeniach i kartach pracy zielonym symbolem (kropką, „ptaszkiem", plusem, parafką). Później, wpisując ocenę do dziennika mogę wrócić do oceny, w której wykorzystałam Metodę Zielonego Długopisu. To ułatwia sprawę" (8). D4 – „Używam tej metody do sprawdzania testów"(16); „zakreślacza używam w ćwiczeniach nastawionych na writting" (2). D5 – „Jak mają zaznaczone na zielono, wiedzą co jest dobrze. Najpierw dostrzegam to, co jest okej, potem przechodzimy do poprawek i błędów" (18). D6 – „Metoda ułatwia zliczanie poprawnych i błędnych odpowiedzi, punktacji, procentów"(8) . D7 – „Zielony długopis reprezentuje talenty, pasje i sukcesy naszych wychowanków. To pozwala lepiej ich poznać"(10); D8 – „Czy tylko my oceniamy tą metodą? Nie. Robią to również uczniowie. Oceniają się sami lub w formie oceny koleżeńskiej"(7).
3. Jak uczniowie reagują na ocenę pracy wykorzystującą Metodę Zielonego Długopisu na podstawie doświadczeń badanych nauczycieli?	R1, R2, R3, R4.	R1 – „Ta metoda jest przyjazna dla uczniów, skupia się na tym co zrobili dobrze, co sprawia że bez stresu mogą skorygować to, co jest do poprawy. To edukacyjne podejście bez nacisku, władzy, strachu. Wyklucza rywalizację, a przynajmniej ją minimalizuje"(15); R2 – „Jest dużo pozytywnych emocji, gdy sprawdzają, co jest dobrze"(12) oraz: „Młodzież bardzo się cieszy, jak ma zaznaczone wybrane fragmenty tekstu. Są dumni. Czują ulgę. Denerwują się, jak jest coś podkreślone czerwonym kolorem. Zielony, daje nadzieję na lepsze"(9); R3 – „[Metoda] nie powoduje buntu, frustracji, złości i smutku. Jest otwarciem na dialog z pomiędzy nauczycielem a uczniem" (7); oraz: „Zaczynają od porównywania tego, co mają dobrze. Przy czerwonym długopisie wytykali sobie błędy, szczególnie wskazywali na osoby z największą ilością pomyłek, co mogło prowadzić do wykluczenia z grupy, wyśmiewania, hejtu" (3). R4 – „Trudno powiedzieć. W naszej szkole dzieci i nauczyciele pracują nią od początku. Nie znają innego sposobu. Może bardziej jest to innowacja dla rodziców"(7).

Pytanie problemowe	Kategoria kodowa	Przykładowe wyjaśnienie zakodowanego materiału
4. Czy Metoda Zielonego Długopisu oddziałuje na proces uczenia się i motywację do nauki z perspektywy praktyki stosowania metody przez nauczycieli?	U1, U2, U3, U4, M1, M2, M3, M4, M5	U1 – „Zielone oznakowanie w metodzie nie odzwierciedla jednoznacznie sukcesu lub porażki ucznia (w przypadku braku zaznaczenia). Ukazuje bieżący etap procesu nauczania”(9) U2 – „W przeciwieństwie do czerwonego koloru zielony nie „uderza” tak mocno w ucznia, nie pokazuje samego błędu, tylko bardziej pokazuje to co już uczeń umie i wie oraz wskazuje elementy, nad którym musi mocniej popracować i co wymaga korekty z jego strony”(9). U2 –„Całościowo i pozytywnie wpływa na proces uczenia się. Uczy odpowiedzialności za przebieg kształcenia, a więc planowania, organizowania, strategii uczenia się”(11). U3 – „Dzieci, dzięki Metodzie Zielonego Długopisu chętniej pracują na błędach. Konstruktywna informacja zwrotna „popędza” dzieci do nauki; daje „kopa” do dalszych zadań”(6). U4 – „Uczniowie chcą się uczyć, bo czują się bezpiecznie. Planują i samodzielnie organizują swoje uczenie się w dogodnym czasie, miejscu, samodzielnie lub przy współpracy z rówieśnikiem, albo nauczycielem” (8). M1 – „[Uczniowie i nauczyciele] są bardziej zmotywowani, by zrozumieć dane zagadnienie i chętniej pracują, niż przy tradycyjnym ocenianiu”(16). M2 – „Motywacja dziecka jest wzmocniona i dzieci chętniej podejmują działania. Metoda kształtuje poczucie własnej wartości, wzmacnia emocjonalnie”(12) ; oraz: „Uczniowie bardziej chcą się poprawić, bo z radością zdobywają więcej zielonych oznaczeń”(7). M3 – „Metoda jest motywująca ale dużo też zależy od ucznia, czy poprawia swoje prace lepiej lub gorzej”(7). M4 – „Spełnia funkcję motywacyjną, ponieważ sama świadomość otrzymania lub nieotrzymania zielonego oznaczenia będzie stanowić samoocenę starań i włożonej pracy w określone zagadnienie, umiejętność. Dzięki metodzie wzmacniana jest motywacja wewnętrzna”(5). M5 – „Dzięki metodzie wzrasta nie tylko motywacja i chęć do nauki. Dzieci stają się pewniejsze, odważniejsze w prezentowaniu prac, wypowiadaniu na lekcji, są aktywne”(5).

Pytanie problemowe	Kategoria kodowa	Przykładowe wyjaśnienie zakodowanego materiału
5. Jakie są zalety i trudności w stosowaniu Metody Zielonego Długopisu w opinii nauczycieli?	Z1, Z2, Z3, Z4, T1, T2, T3	Z1– „Oceniam ją [metodę] bardzo dobrze (…), daje uczniowi jasną, klarowną informację o jego postępach edukacyjnych. Jest oceną sprawiedliwą. Pomaga budować motywację do pracy, poczucie własnej wartości pokazując ile dziecko już umie"(20). Z2 – „Zalety? Sprzyja pracy i nauce dziecka. Buduje relacje." (13) Z3 – „Cenię ją bardzo wysoko, bowiem, w przeciwieństwie do czerwonego długopisu pozwala dzieciom konstruktywnie uczyć się na błędach, bez lęku przyjmować porażki jako rodzaj ćwiczenia, drabiny do osiągnięcia sukcesu, wzmacnia wiarę we własne możliwości"(6). Z4 –„Moim zdaniem przy stosowaniu tradycyjnej metody uczeń czuł się „zwolniony" z odpowiedzialności za swoje postępy - jest ocena i koniec. Odchodząc od tych tradycyjnych metod dajemy uczniowi szansę bycia podmiotem procesu nauczania i uczenia się, możliwość swobodnego rozwoju bez uczucia nieustającej porażki, radość uczenia się, dalszego rozwoju". T1 – „Jest bardziej czasochłonna od tradycyjnej" (15). T2 –„Trudnością jest czasem niezrozumienie metody przez rodziców, którzy obawiają się, że dzieci się rozleniwią, pominą błędy, odechce im się."(6) T3 – „Wady? Ja bym to tego tak nie nazwała, ale wymaga od nauczyciela uważności, obiektywnego podejścia do każdego ucznia, autentyczności i uwolnienia się od dawnych przyzwyczajeń wytykania błędów. Przecież nikt nie jest idealny"(4).

Źródło: opracowanie własne.

Do przeprowadzenia badania wybrałam 29 nauczycieli Zespołu Szkół im. Juliusza Verne'a w Kielcach, w którym w praktyce stosuje się Metodę Zielonego Długopisu od początku powstania placówki (10 lat). Dobór próby był zaplanowany, świadomy i celowy. Szkoła realizuje strategie oceniania kształtującego zarówno w klasach młodszych (I-III), w klasach starszych szkoły podstawowej (IV-VIII), jak również w liceum i klasach Montessori. Jest to szkoła bez tradycyjnych ocen, bez prac domowych i bez dzwonków. W wywiadzie uczestniczyli nauczyciele (5 mężczyzn i 24 kobiety) różnych etapów edukacyjnych: edukacji wczesnoszkolnej (11 badanych), klas IV-VIII (13 badanych); liceum (5 badanych). Specjalności respondentów klas starszych dotyczyły: przedmiotów ścisłych (6), humanistycznych (5), języków obcych (5) oraz byli wśród nich wychowawcy klas Montessori (3). Badani nauczyciele podczas wywiadu wskazywali również na długość stażu zawodowego oraz stopień awansu. Jednak te czynniki, ani wcześniej zidentyfikowane zmienne, nie wywierały istotnego wpływu na sposób analizy i interpretacji jakościowych eksploracji, co świadczy o jednolitym i spójnym sposobie stosowania Metody Zielonego Długopisu wszystkich nauczycieli danej placówki.

6. Metoda Zielonego Długopisu – wyniki analizy badań własnych

6.1. Charakterystyka Metody Zielonego Długopisu w opinii stosujących ją nauczycieli

Nauczyciele wykorzystujący Metodę Zielonego Długopisu opisywali ją jako narzędzie informowania uczniów o ich postępach edukacyjnych – taką interpretację wskazało aż trzynastu respondentów. Ich zdaniem stanowi ona formę oceny nabytych umiejętności i wiedzy ucznia, ich „swoisty dowód"(O1[1]). W wypowiedziach nauczycieli często pojawiały się sformułowania wskazujące aksjologiczny wymiar omawianej metody. Oto przykładowe wypowiedzi nauczycieli:

- „To metoda innego postrzegania dziecka, jako tego który ma mocne strony (a nie tylko słabe), ma pasje i zainteresowania (a nie jest „leniem")"(03);
- „Metoda ta jest drogą do zrozumienia sensu uczenia się. Uczy nas – uczniów i nauczycieli – dostrzegania mocnych stron w nas samych"(O3);
- „To motywowanie, wartościowanie. Wspieranie rozwoju i pewności ucznia, i bieżąca obserwacja postępów (O4)".

W kontekście Metody Zielonego Długopisu kontrola postępów uczniowskich przybiera charakter zewnętrznej, uważnej obserwacji procesu uczenia się, koncentrując się nie tyle na ostatecznym wyniku, ile na samym procesie konstruowania nowej wiedzy i umiejętności w sprzyjającym dla ucznia środowisku (O5). Siedmiu respondentów podkreśliło, że zastosowanie zielonego długopisu pełniło funkcję oceny za zaangażowanie, włożony wysiłek oraz uważność ucznia, stanowiąc tym samym formę pozytywnego wzmocnienia w procesie dydaktycznym (O4).

Wypowiedzi nauczycieli mających doświadczenie zawodowe w placówkach, w których dominującym narzędziem oceny był czerwony długopis, wskazują na jego negatywne konotacje. Kolor ten bywał kojarzony z komunikatami o charakterze ograniczającym i finalizującym, takimi jak: „UWAGA! STOP! KONIEC! Dalej nie możesz pracować"(O7). Z perspektywy badanych nauczycieli taka forma przekazu sprzyjała zniechęceniu, frustracji i koncentracji na błędach, a nie na procesie uczenia się.

W przeciwieństwie tego modelu, zielony długopis – stanowiący centralny element Metody Zielonego Długopisu – został określony przez respondentów jako symbol zachęty, otwartości i potencjału rozwojowego. Jeden z nauczycieli metaforycznie opisuje go jako „drzwi otwierające na dalszy rozwój ucznia"(O6), co wskazuje na postrzeganie tej metody jako narzędzia wspierającego, a nie kontrolującego. Wypowiedzi respondentów jednoznacznie sugerują, że metoda sprzyja budowaniu pozytywnej relacji z uczniem, wzmocnieniu jego motywacji oraz rozwijaniu poczucia skuteczności.

Innym istotnym komponentem metody, podkreślanym w narracjach badanych,

[1] (O1) to kody przypisane przeze mnie transkrybowanym wypowiedziom uczestników wywiadów.

jest funkcja konstruktywnej informacji zwrotnej (O1). W przeciwieństwie do oceny korygującej, skoncentrowanej na deficytach, nauczyciel wykorzystujący Metodę Zielonego Długopisu ma możliwość nie tylko docenić poprawne rozwiązania, lecz wskazać kierunki rozwoju, sugerować sposoby poprawy oraz motywować ucznia do dalszych działań. W ten sposób ocena staje się integralnym elementem procesu uczenia się, a nie wyłącznie jego podsumowaniem. który wystawiając ocenę z wykorzystaniem Metody Zielonego Długopisu poza docenieniem prawidłowych rozwiązań i bezbłędnych partii materiału, może wskazać formę poprawy, sposób podniesienia swoich kompetencji, dążenia do sukcesu.

6.2. Sposób zastosowania Metody Zielonego Długopisu przez badanych nauczycieli

W trakcie wywiadów nauczyciele biorący udział w badaniu wskazywali spójność w opisie wykorzystywania Metody Zielonego Długopisu, niezależnie od prowadzonego przedmiotu czy indywidualnych preferencji dydaktycznych. Przykładowo, nauczyciel historii wskazał że metoda ta jest szczególnie efektywna w ocenie prac pisemnych, które dodatkowo wzbogacone są o komentarze nauczyciela zapisywane również kolorem zielonym (D1). Analogicznie, badany polonista zaznaczył, że zielonym długopisem wyróżnia się różne fragmenty tekstu – od pojedynczych wyrazów i zdań, po dłuższe formy wypowiedzi pisemnej. Zielonym kolorem oznaczane są także kluczowe elementy kompozycji tekstu, takie jak fragmenty opisów lub opowiadań.

Podobne praktyki oceniania deklarują nauczyciele innych przedmiotów, przy czym językoznawcy wskazują na dodatkowe wykorzystanie zielonego zakreślacza, który jeszcze wyraźniej uwidacznia prawidłowo wykonane fragmenty pracy. Nauczycielka pracująca w nurcie pedagogiki Montessori zauważa natomiast, że w specjalnych zeszytach metodycznych każda poprawnie wykonana aktywność dziecka jest zaznaczana zielonym kolorem. W przypadku nauczycieli klas wczesnoszkolnych często pojawiają się dorysowywane symbole (np. serduszka, korony, uśmiechnięte buzie, kropki), które sygnalizują realizację zadania lub osiągnięcie celu lekcji (D3). Tego rodzaju praktyki są interpretowane jako komunikaty skierowane do ucznia, wyrażające się w treści, takie jak: „widzę cię, doceniam to co robisz, ufam ci, pomogę jeśli tego potrzebujesz" (D2).

Spośród wszystkich wypowiedzi, aż osiemnaście odnosiło się do zastosowania Metody Zielonego Długopisu w kontekście oceny testów, sprawdzianów oraz diagnoz, które weryfikują różnorodne kompetencje i poziom wiedzy uczniów (D5).

Analizując sposób oceniania prac uczniów Metodą Zielonego Długopisu, można zauważyć, że zasadniczym jej celem jest akcentowanie kompetencji i wiedzy, które uczeń już opanował. W pierwszej kolejności gratyfikowane są poprawnie rozwiązane zadania oraz fragmenty materiału pisemnego, oznaczone kolorem zielonym. Metodę różnicuje się przede wszystkim pod względem technicznym – stosowane są różnorod-

ne formy zaznaczeń, takie jak podkreślanie wybranych fragmentów tekstu, zakreślanie wyrazów, czy nanoszenie zielonych symboli przy najtrafniejszych elementach pracy. Sposób ten jest dostosowany do specyfiki ocenianego materiału oraz aktualnych potrzeb nauczycieli w zakresie kontroli postępów ucznia.

Respondenci wielokrotnie podkreślali, że Metoda Zielonego Długopisu stanowi integralny element oceny kształtującej, będąc jej uzupełnieniem i szczegółowym rozwinięciem. Opiera się na bieżącej wiedzy i kompetencji konstruowanych przez ucznia, a jednocześnie wskazuje obszary wymagające dalszej pracy i doskonalenia. W opinii nauczycielki wczesnoszkolnej: „bazuje na tym co uczeń już wie, potrafi, umie (a co wymaga jeszcze poprawy, doskonalenia, uzupełnienia)"(D5). Inna respondentka uważa, że metoda usprawnia proces ewaluacji, umożliwiając szybkie i precyzyjne zliczanie poprawnych oraz błędnych odpowiedzi, na podstawie czego możliwe jest wystawienie oceny kształtującej zarówno w formie pisemnej, jak i słownej. Przykładem takiej oceny może być stwierdzenie: „Umie zapytać, jak dojść do centrum w języku hiszpańskim. Bezbłędnie zapisuje poznane słownictwo z działu 4. Ma trudności w odpowiadaniu na pytania…"(D6).

Badani nauczyciele wskazali również, że stosowanie tej metody sprzyja rozwijaniu kompetencji pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesu edukacyjnego: uczniem, nauczycielem, wychowawcą oraz rodzicami. Jak zauważył to jeden z nich, nauczyciel historii, metoda ta umożliwia lepsze poznanie indywidualnych zaintereoswań ucznia, jego predyspozycji i uzdolnień, co jest szczególnie ważne w kontekście planowania jego dalszego rozwoju edukacyjnego, zwłaszcza w klasach maturalnych (D7).

Co istotne, formułowanie oceny kształtującej przy pomocy Metody Zielonego Długopisu odbywa się często we współpracy z uczniami. Jak wskazuje anglista, proces kształcenia i oceniania nie jest wyłączną domeną nauczyciela, lecz często angażuje także uczniów oraz ich rówieśników, którzy uczestniczą w samodzielnym lub wspólnym ocenianiu na podstawie przygotowanych wzorców. W opinii nauczyciela, dzieci wykazują się przy tym dużą sprawiedliwością, a często także większą krytycznością wobec własnych osiągnięć (D8). Włączenie uczniów w proces konstruowania własnej oceny sprzyja zwiększeniu współodpowiedzialności za uczenie się oraz rozwija kompetencje metapoznawcze.

6.3. Reakcje uczniów na Metodę Zielonego Długopisu na podstawie doświadczeń badanych nauczycieli

Wypowiedzi respondentów, w toku analizy, ujawniły dwie dominujące kategorie reakcji uczniów na Metodę Zielonego Długopisu: reakcje pozytywne oraz reakcje neutralne, przy czym żadna z wypowiedzi respondentów nie wskazywała na negatywne konsekwencje tej formy oceniania. Reakcje pozytywne najczęściej dotyczyły uczniów (a także nauczycieli), po raz pierwszy mających kontakt z tą metodą. Nauczyciele opi-

sywali w tym kontekście spontaniczne przejawy zadowolenia, satysfakcji, dumy z wyróżnionych zielonym kolorem fragmentów prac (R1, R2). Respondenci relacjonowali, że uczniowie reagują entuzjastycznie, koncentrując się przede wszystkim na treściach wykonanych poprawnie, co odróżnia tę metodę od tradycyjnego oceniania z użyciem czerwonego koloru kojarzonego z błędem, karą i stygmatyzacją (R3). Jak wskazano w wypowiedziach badanych nauczycieli, stosowanie zielonego długopisu zmienia dynamikę odbioru informacji zwrotnej – uczniowie deklarują dumę, ulgę, a nawet satysfakcję z wyróżnionych zielonym kolorem elementów swojej pracy. Cały proces sprzyja budowaniu ich poczucia sprawczości i kompetencji (R2).

Wypowiedzi respondentów wskazują, że zmiana koloru i formy informacji zwrotnej oddziałuje na zmniejszenie napięcia emocjonalnego towarzyszącego tradycyjnym formom oceniania, w których dominuje akcentowanie deficytów. W miejsce koncentrowania się na błędach, nauczyciele i uczniowie zwracają uwagę na to, co zrealizowali poprawnie, co – zdaniem badanych nauczycieli – ułatwia im konstruktywną analizę i samodzielne poszukiwanie źródeł ewentualnych niepowodzeń (R3). Jak zauważył jeden z nauczycieli, „w przypadku braku zielonych podkreśleń sami wyszukują błędy, analizują ich przyczynę i próbują ustalić zasadę poprawnego działania" (R1). Tak przyjęta strategia uczenia się sprzyja rozwojowi autorefleksji, samoregulacji, pogłębionej refleksji. Respondenci podkreślali również, że takie podejście eliminuje lęk przed oceną, w zamian kształtuje postawy proaktywne (R1, R3).

Wypowiedzi dotyczące reakcji neutralnych najczęściej odnosiły się do uczniów, którzy od początku swojej edukacji wybrali placówkę wykorzystującą Metodę Zielonego Długopisu i nie znali innych form oceniania. Wówczas uczniowie traktują metodę jako naturalny element procesu dydaktycznego. W tych przypadkach nauczyciele mówili o „obojętności" lub „przyzwyczajeniu" uczniów (R4), co interpretowano jako wynik długofalowej ekspozycji na metodę i jej oswojenie w codziennym funkcjonowaniu w środowisku edukacyjnym. Niemniej jednak i w tych przypadkach nie odnotowano żadnych przejawów oporu, niezadowolenia ani innych negatywnych napięć. Przeciwnie – nauczyciele akcentowali potencjał wspierający metody, sprzyjający budowaniu dialogu i relacji nauczyciel-uczeń oraz tworzeniu przestrzeni do konstruowania wiedzy o świecie. (R3, R4)

6.4. Oddziaływanie Metody Zielonego Długopisu na proces uczenia się i wspierania motywacji z perspektywy praktyki nauczycielskiej

Analiza wypowiedzi badanych nauczycieli wskazuje, że stosowanie Metody Zielonego Długopisu redefiniuje podejście do ewaluacji osiągnięć uczniów. Zgodnie z wypowiedziami respondentów, metoda nie tylko reorganizuje strukturę informacji zwrotnej, lecz także oddziałuje na emocjonalny odbiór procesu oceniania przez uczniów i nauczycieli. Nauczyciele zgodnie podkreślali, że ocena oparta na wyróżnia-

niu mocnych stron ucznia sprzyja zwiększeniu jego poczucia wartości, pewności siebie, bezpieczeństwa, motywacji wewnętrznej oraz autorefleksji nad własnym procesem uczenia się.

Jak zauważa wicedyrektor szkoły, pełniąca również funkcje nauczyciela współorganizującego, zastosowanie w ocenianiu zielonego koloru wpływa na emocjonalną postawę uczniów wobec wyników pracy: „uczniowie podchodzą do tego spokojniej, dzięki czemu mogą zorganizować i zaplanować własne nauczanie […]. Uczniowie chętnie wracają do tego, co już wiedzą. Dla poprawy swojego komfortu zwykle starają się, aby praca miała jak najmniej luk w zielonym zaznaczaniu"(U3). Wypowiedź ta ukazuje nie tylko pozytywne oddziaływanie na dobrostan psychiczny uczniów, lecz również na ich wzrastającą autonomię w planowaniu działań edukacyjnych.

Respondenci wskazują także na transformację znaczenia błędu w procesie kształcenia. Tradycyjna interpretacja błędu jako oznaki niewiedzy zostaje zastąpiona jego konstruktywnym rozumieniem – jako etapu w rozwoju kompetencyjnym (U2). Nauczyciel matematyki twierdzi, że „zielony kolor używany w metodzie daje bardziej wymiar psychologiczny, ponieważ sprawia, że nie jest on wyznacznikiem sukcesu czy porażki ucznia, ale uwypukla jedynie etap procesu nauczania, w którym aktualnie jest"(U1). Z kolei nauczycielka języka angielskiego wiąże stosowanie metody z kształtowaniem tzw. Postawy rozwojowej *(growth mindset*), w której błędy są postrzegane jako niezbędny komponent procesu uczenia się U3).

Istotną rolę w skutecznym funkcjonowaniu Metody Zielonego Długopisu pełni komunikacja nauczyciela z uczniem i jego rodzicami. Konstruktywna informacja zwrotna osadzona w pozytywnym języku pełni funkcję aktywizującą i motywującą. Jak zauważa jedna z respondentek: „popędza dzieci do nauki; daje kopa do dalszych zadań"(U3). Metoda oddziałuje również na postawę nauczyciela, który – zgodnie z relacją badanych – zmienia swoją strategię oceniania: najpierw identyfikuje i eksponuje sukcesy ucznia, a dopiero w dalszej kolejności analizuje elementy wymagające korekty (M1, M2). Przy czym analiza błędu może być przeprowadzona przy współpracy ucznia z nauczycielem lub przez samego ucznia.

W wypowiedziach nauczycieli wybrzmiewa przekonanie, że Metoda Zielonego Długopisu wspiera rozwój kompetencji intrapersonalnych i interpersonalnych uczniów. Stymuluje ich motywację wewnętrzną, sprzyja podejmowaniu samodzielnych aktywności edukacyjnych oraz wzmacnia poczucie sprawczości i odpowiedzialności za proces uczenia się. Rozwija też umiejętność współpracy w zespole, a także rówieśniczego oceniania się ukierunkowanego na dostrzeganie zasobów. Uczniowie, uczestnicząc aktywnie w procesie konstruowania oceny – poprzez autoocenę i ocenę koleżeńską – stają się bardziej krytyczni i (samo)świadomi (M3). Jak podkreślają respondenci, „wabikiem nie jest już sama pozytywna ocena. Dziecko chce, aby nauczyciel dostrzegł jego trud pracy, staranność, odpowiedzialność, włożony wysiłek. Staje

się bardziej aktywne i ciekawe świata. Ma wewnętrzną chęć do nauki"(M2, M4). Dla ucznia, zdaniem badanych nauczycieli, ważniejsze od tradycyjnej oceny w formie kontroli postępów, jest podejście indywidualne, ukierunkowane na zaspokojenie potrzeby uznania włożonego wysiłku, staranności i zaangażowania.

6.5.Zalety i trudności w stosowaniu Metody Zielonego Długopisu w opinii nauczycieli

Analiza wypowiedzi uczestników badania wskazuje, że nauczyciele postrzegają Metodę Zielonego Długopisu jako skuteczne i wspierające narzędzie oceniania, które znacząco odróżnia się od tradycyjnych strategii bazujących na eksponowaniu błędów. W wypowiedziach podkreślano, że zastosowanie zielonego koloru do wyróżniania poprawnych elementów pracy ucznia stwarza przestrzeń do bezpiecznego popełniania błędów, buduje poczucie kompetencji i wspiera rozwój wewnętrznej motywacji do nauki: „Cenię ją bardzo wysoko, bowiem, w przeciwieństwie do czerwonego długopisu pozwala dzieciom konstruktywnie uczyć się na błędach, bez lęku przyjmować porażki jako rodzaj ćwiczenia, drabiny do osiągnięcia sukcesu, wzmacnia wiarę we własne możliwości"(Z3).

Z perspektywy badanych, tradycyjne metody oceniania – szczególnie oparte na eksponowaniu błędów czerwonym kolorem – wzmacniały lęk przed porażką i ograniczały zaangażowanie ucznia w proces samorefleksji i współodpowiedzialności za własny rozwój edukacyjny (Z4). W opinii respondentów, odejście od traktowania błędu jako porażki czy kompromitacji jest kluczowe nie tylko dla efektywności nauczania, ale przede wszystkim dla dobrostanu psychicznego ucznia oraz kształtowania takich wartości, jak autentyczność, sprawiedliwość i relacyjność (Z1, Z2).

Wśród pozytywnych aspektów stosowania metody badani nauczyciele wymieniali: sprzyjanie aktywności poznawczej uczniów, wzmacnianie ich motywacji, indywidualizację procesu uczenia się oraz wspieranie autorefleksji i samodzielności. Jako ograniczenia wskazywano głównie czasochłonność oraz konieczność modyfikacji dotychczasowych nawyków nauczycielskich (T1), w tym także odejście od „skłonności do krytykowania ucznia" (T3). Niektórzy nauczyciele podkreślali również, że pewne trudności pojawiały się po stronie rodziców uczniów, którzy nie rozumieli założeń metody (T2). Część badanych deklarowała, że nie dostrzega istotnych mankamentów w jej stosowaniu, przy czym zaznaczano, że metoda wymaga od nauczyciela większego zaangażowania, uważności oraz elastycznego dostosowania strategii oceniania do indywidualnych potrzeb uczniów.

Podsumowanie

W świetle przeprowadzonych badań jakościowych, Metoda Zielonego Długopisu jawi się jako skuteczna forma oceniania wspierającego, która:

- akcentuje zasoby – opiera się na wyróżnieniu poprawnych elementów pracy ucznia, co umożliwia budowanie pozytywnej informacji zwrotnej i wzmacnia poczucie kompetencji;
- funkcjonuje jako narzędzie bieżącej diagnozy – jest stosowana najczęściej w trakcie lekcji, sprzyja bieżącej obserwacji postępów ucznia i wspiera jego rozwój poznawczy;
- umożliwia indywidualizację – poprzez selektywne zaznaczanie poprawnych fragmentów pracy, nauczyciel może konstruować informację zwrotną dostosowaną do potrzeb ucznia, wzmacniając jednocześnie jego poczucie sprawczości;
- redefiniuje znaczenie błędu – błąd nie jest postrzegany jako porażka, lecz jako naturalny i nieodzowny element procesu uczenia się; zielony kolor pełni funkcję symbolicznej zachęty do podejmowania dalszych działań.;
- wzmacnia motywację i zaangażowanie – metoda wspiera rozwój społeczny, poznawczy i emocjonalny ucznia, buduje jego poczucie wartości oraz wzmacnia motywację do podejmowania wyzwań edukacyjnych;
- wspiera relację nauczyciel-uczeń – ocenianie staje się formą dialogu edukacyjnego, wspiera dobrostan ucznia, sprzyja tworzeniu atmosfery zaufania i środowiska sprzyjającego procesowi uczenia się.

W oparciu o powyższe konkluzje, zasadne wydaje się formułowanie postulatu upowszechnienia Metody Zielonego Długopisu jako wartościowego elementu codziennej praktyki dydaktycznej w polskiej szkole. W kontekście współczesnych wyzwań edukacyjnych, rola nauczyciela jako osoby wspierającej rozwój ucznia zyskuje szczególne znaczenie – zarówno w aspekcie edukacyjnym, jak i wychowawczym. Jednocześnie uwidacznia się znaczenie ucznia jako aktywnego uczestnika procesu oceniania, który poprzez autorefleksję i samoocenę rozwija poczucie sprawczości, celowości i sensu w uczeniu się.

Literatura

Babbie, Earl. 2024. *Badania społeczne w praktyce,* Warszawa: PWN.

Bandura, Albert, 2020, *Teoria społecznego uczenia się,* Warszawa: PWN.

Borowska, Ewa, 2021, *Metoda zielonego ołówka.* Dostęp: 1.07.2025. https://www.nauczycielkazpasja.pl/metoda-zielonego-olowka/

Bukowiecka-Janik, Ewa, 2019, *Nauczycielka dała przykład, jak sprawdzać klasówki. Tak powinno być w każdej szkole!* Dostęp: 1.07.2025. https://mamadu.pl/144751,metoda-zielonego-dlugopisu-w-polskiej-szkole-nauczycielka-dala-przyklad

Cywińska, Małgorzata. 2012. Rozwijanie motywacji uczniów do nauki, *Studia edukacyjne, nr 20/2012*, Wydawnictwo UAM, 153-166.

Filipiak, Ewa. 2012. *Rozwijanie zdolności uczenia się. Z Wygotskim i Brunerem w tle,* Gdańsk: GWP.

Frankfort-Nachmias, Chava i David Nachmias. 2001. *Metody badawcze w naukach społecznych,* Poznań: Zysk i S-ka.

Ignaciuk, Magdalena, 2024, *Metoda zielonego ołówka - zacznij ją stosować, a szybko zobaczysz efekty. W ten sposób wzmocnisz poczucie własnej wartości swoich uczniów.* Dostęp: 1.07.2025. https://strefaedukacji.pl/metoda-zielonego-olowka-zacznij-ja-stosowac-a-szybko-zobaczysz-efekty-w-ten-sposob-wzmocnisz-poczucie-wlasnej-wartosci-swoich/ar/c5-17906267

Kirilina, Natalia i Sergei Kirilin. 2024. *Techniques of Effective Learning,* Ridero.

Klus-Stańska Dorota, 2018, *Paradygmaty dydaktyki. Myśleć teorią o praktyce,* Warszawa: PWN.

Portal: Zdobywcy Wiedzy, 2017, *Metoda zielonego ołówka – nowe spojrzenie w nauczaniu!* Dostęp: 1.07.2025. https://blog.zdobywcywiedzy.pl/metoda-zielonego-olowka/

Mokarska, Lidia, 2025, *#8 Budząca się Szkoła – SP61 w Bydgoszczy.* Dostęp: 1.07.2025. www.budzacasieszkola.pl/szkoly-nauczyciele-w-drodze/szkolne-inspiracje/8-budzaca-sie-szkola-sp61-w-bydgoszczy/

Nowak, Stefan. 2012. *Metodologia badań społecznych,* Warszawa: PWN.

Okoń, Wincenty, 2001, *Nowy słownik pedagogiczny,* Warszawa :Wydawnictwo Akademickie Żak.

Parrish, Abigail i Ghazal Shaikh. 2023. *A Quick Guide to Research Methods for Dissertations in Education,* Londyn: Bloomsbury Publishing.

Pilch, Tadeusz i Teresa Bauman. 2001. *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak.

Żytko, Małgorzata. 2015. *Wprowadzenie,* W: Ewa Piotrowska, *Ocenianie kształtujące w szkole podstawowej. Praktyczny przewodnik dla anglisty,* Warszawa: Macmillan Polska.

Richard, Gill i Rhian Richardson. 2019. *Reducing Teachers Marking Workload and Developing Pupils' Learning. How to Create More Impact with Less Marking*, Routledge.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych Dz. U. 2023 poz. 2572 (2017, z późniejszymi zmianami). Dostęp: 30.06.2025. https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001534/O/D20171534.pdf

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie wymagań wobec szkół i placówek Dz. U. z 2020 poz. 2198 (2017, z późniejszymi zmianami). Dostęp: 30.06.2025. https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001611/O/D20171611.pdf

Sierska, Martyna, *Nauczycielskie opowieści na YouTubie. Co oznacza stosowanie w ocenianiu uczniów zielonego długopisu? Jak uczy się według zasad Marii Montessori? Jak budować dobre relacje z uczniami?* Dostęp: 1.07.2025. https://verne-kielce.pl/nauczycielskie-opowiesci-na-youtubie/#:~:text=Co%20oznacza%20stosowanie%20w%20ocenianiu%20uczniów%20zielonego%20długopisu%3F,YT%20szkoły.%20a%20także%20o%20nauczycielach%20i%20uczniach

Stasiła -Sieradzka, Marta. 2014. Skuteczne motywowanie w nauczaniu kluczem do sukcesu w pracy nauczyciela W: Barbara Kożusznik, Jarosław Polak (red.), *Uczyć z pasją : wskazówki dla nauczycieli akademickich,* Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Sterna, Danuta. 2024. *Uczę się uczyć. Ocenianie kształtujące w praktyce,* Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej.

Stowarzyszenie Polski Komitet Narodowy UNICEF, *Prawa dziecka w Polsce 2024.* 2024. Dostęp: 30.06.2025. https://unicef.pl/co-robimy/baza-wiedzy/raporty-unicef/prawa-dziecka-w-polsce-2024

Stróżyński, Klemens. 2010. Ocenianie kształtujące w polskiej szkole, W: Bolesław Niemerko i Maria Krystyna Szmigel (red.), *Teraźniejszość i przyszłość oceniania szkolnego. XVI Krajowa Konferencja Diagnostyki Edukacyjnej, Toruń 2010,* Dostęp: 30.06.2025. https://docplayer.pl/6297041-Ocenianie-ksztaltujace-w-polskiej-szkole.html

Ślusarczyk, Anna, 2020, *Metoda zielonego długopisu pomoże twojemu dziecku odnieść sukces*. Dostęp: 1.07.2025. https://www.babyboom.pl/uczen/pomoc-w-nauce/metoda-zielonego-dlugopisu-pomoze-twojemu-dziecku-odniesc-sukces

Ustawa o systemie oświaty Dz. U. 2024 poz. 750 (1991, z późniejszymi zmianami). Dostęp 30.06.2025. https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19910950425/U/D19910425Lj.pdf

Żylińska, Marzena, 2015, *Neurodydaktyka, czyli nauczanie przyjazne mózgowi.* Dostęp: 3.07.2025. https://ore.edu.pl/wp-content/uploads/phocadownload/6latek/neurodydaktyka.pdf

Żylińska, Marzena, 2020, *Metoda zielonego długopisu, czyli po pierwsze, nie niszczyć…*, Dostęp 1.07.2025. https://www.facebook.com/budzacasieszkola/videos/metoda-zielonego-d%25C5%2582ugopisu-czyli-po-pierwsze-nieniszczy%25C4%2587-motywacji/3825524564126559/%3Flocale%3Dpl_PL&ved=2ahUKEwjSut7c4KOOAxUlQVUIHTgkL40QwqsBegQIahAE&sqi=2&usg=AOvVaw1Tkzp1nDEzBbJ47PzmADWp

Żylińska, Marzena, 2023, *Metoda zielonego długopisu, czyli jak pracować z błędami.* Dostęp: 1.07.2025. https://www.facebook.com/marzena.zylinska/videos/720895179963169

Informacje o Autorce

Iwona Ułamek - Zatrudnienie i pełniona funkcja: adiunkt badawczo-dydaktyczny Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Instytut Pedagogiki. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół obszarów: pedagogika medialna, współczesny obraz rodziny i rodzicielstwa w Internecie, edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna, dyskurs wczesnoszkolny, ocenianie kształtujące, innowacje pedagogiczne, kreatywność i twórczość w pracy nauczyciela.

Dane kontaktowe:
Adres korespondencyjny: ul. Krakowska 11, 25-029 Kielce.
E-mail: iwona.ulamek@ujk.edu.pl